

Vergaderjaar 2024–2025

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

HJ

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 12 juni 2025

De vaste commissie voor Financiën¹ en de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei² heeft schriftelijk overleg gevoerd met de Minister van Financiën **over kabinetsinzet mededeling Europese Commissie nationale ontsnappingsclausule Stabiliteits- en Groeipact**. Bijgaand brengt de commissie hiervan verslag uit. Dit verslag bestaat uit:

- De uitgaande brief van 20 mei 2025.
- De antwoordbrief van 11 juni 2025.

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Karthaus

¹ Samenstelling:

Kemperman (Fractie-Kemperman), Kroon (BBB) (*ondervoorzitter*), Van Wijk (BBB), Heijnen (BBB), Griffioen (BBB), Martens (GroenLinks-PvdA), Crone (GroenLinks-PvdA), Karimi (GroenLinks-PvdA), Van Gorp (GroenLinks-PvdA), Rosenmöller (GroenLinks-PvdA), Van Ballekom (VVD) (*voorzitter*), Geerdink (VVD), Van der Linden (VVD), Vogels (VVD), Bovens (CDA), Bakker-Klein (CDA), Aerdts (D66), Moonen (D66), Van Strien (PVV), Visseren-Hamakers (PvdD), Baumgarten (JA21), Van Apeldoorn (SP), Holterhues (CU), Van den Oetelaar (FVD), Schalk (SGP), Hartog (Volt), Van Rooijen (50PLUS), Van der Goot (OPNL)

² Samenstelling:

Kemperman (Fractie-Kemperman), Van Langen-Visbeek (BBB) (*ondervoorzitter*), Oplaat (BBB), Panman (BBB), Crone (GroenLinks-PvdA), Kluit (GroenLinks-PvdA) (*voorzitter*), Thijssens (GroenLinks-PvdA), Van Gorp (GroenLinks-PvdA), Vos (GroenLinks-PvdA), Van Ballekom (VVD), Van de Sanden (VVD), Petersen (VVD), Bovens (CDA), Prins (CDA), Aerdts (D66), Dittrich (D66), Van Strien (PVV), Visseren-Hamakers (PvdD), Baumgarten (JA21), Van Aelst-den Uijl (SP), Holterhues (CU), Dessing (FVD), Schalk (SGP), Perin-Gopie (Volt), Van Rooijen (50PLUS), Van der Goot (OPNL)

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR FINANCIËN EN VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN / KLIMAAT EN GROENE GROEI

Aan de Minister van Financiën

Den Haag, 20 mei 2025

De leden van de vaste commissies voor Financiën en Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 28 maart 2025 over de kabinetsinzet met betrekking tot de mededeling Europese Commissie nationale ontsnappingsclausule Stabiliteits- en Groeipact.³ De leden van de fracties van de **BBB**, **JA21** en **50PLUS** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De fractieleden van de BBB vragen waarom u heeft besloten om géén aanvraag in te dienen voor activatie van de nationale ontsnappingsclausule, terwijl bijna alle andere lidstaten dit wél overwegen. In uw brief wordt naast een uitgebreide beschrijving van de faciliteit beperkt ingegaan op de reden waarom Nederland geen gebruik wenst te maken van de faciliteit. Dit staat volgens de fractieleden van de BBB los van het indienen van de aanvraag als zodanig. Missen we hiermee als Nederland niet de flexibiliteit om zonder directe impact op de begrotingsdiscipline in de toekomst te investeren in andere projecten? Denk hierbij aan het opschalen van onze defensiecapaciteit, het investeren in de energie-infrastructuur op land en de energie-infrastructuur die Noordzee-wind verbindt met het Europese achterland, of het versterken van de maritieme infrastructuur mede ten behoeve van defensie?

Kunt u toelichten hoe u concreet waarborgt dat de structurele verhoging van defensie-uitgaven in andere lidstaten niet leidt tot een bredere verslapping van de begrotingsdiscipline in de EU? Hoe wordt gewaarborgd dat toekomstige lasten (bijvoorbeeld aflossingen op defensie leningen) niet alsnog de Nederlandse belastingbetaler treffen via EU-mechanismen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

De fractieleden van JA21 vragen hoe u gaat voorkomen dat Nederland straks meebetaalt aan defensie-uitgaven van andere EU-lidstaten die wél gebruikmaken van de ontsnappingsclausule, maar ervoor kiezen om níét te bezuinigen op andere uitgaven.

Wat vindt u ervan dat sommige lidstaten hun begrotingsdiscipline loslaten onder het mom van defensie, terwijl Nederland die discipline juist handhaaft?

Bent u bereid toe te geven dat het Nederlandse begrotingsbeleid in de praktijk betekent dat we «zuinig zijn voor anderen», oftewel ruimte laten om latere financiële tegenvallers van andere EU-landen op te vangen?

Welke garanties heeft u dat deze uitzondering niet uitmondt in een sluiproute naar gezamenlijke schulden of overdrachten via EU-mechanismen?

³ Kamerstukken I 2024/25, 21 501-07, HB.

Hoe bewaakt u het Nederlandse belang als lidstaten via deze route sluipenderwijs structureel meer gaan uitgeven?

Kunt u reflecteren op het gegeven dat sommige EU-landen niet in staat blijken één procent op hun begroting te bezuinigen om hun NAVO-doelstellingen te halen? Wat zegt dit over de hervormbaarheid van deze economieën?

Ten slotte vragen de fractieleden van JA21 of u lessen heeft getrokken uit de miljardenverspilling rondom het coronaherstelfonds. Hoe voorkomt u dat deze defensie-uitzondering op vergelijkbare wijze uit de hand loopt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de 50PLUS-fractie

De activatie van de nationale ontsnappingsclausule zal gelden voor een periode van vier jaar.⁴ Het fractielid van 50PLUS vraagt of u erkent dat activatie van deze clausule, niet voorkomt dat de lidstaten die gebruik maken van de clausule, na vier jaar een additionele begrotingsopgave zullen moeten implementeren.

Klopt het dat vooral voor de lidstaten die reeds een buitensporig tekort hebben of dicht tegen de grenswaarden aan zitten, de consolidatie-opgave voor hun begroting over vier jaar fors zal toenemen? Wat is precies de reden of waarom is het nodig, dat deze lidstaten pas over vier jaar hoeven te beginnen met het dekken van deze additionele begrotingsopgave?

Op welke wijze zorgt de oorlog in Oekraïne ervoor dat het niet mogelijk is om direct, of bijvoorbeeld volgend jaar al te starten met het implementeren van dekkingsmaatregelen door lidstaten met of dichtbij een buitensporig tekort?

Als de dekkingsmaatregelen voor het vergroten van de defensie-uitgaven met maximaal 1,5% BBP volgend jaar al zouden starten, dan is er toch ook aanzienlijk meer tijd beschikbaar voor een langzaam ingroeipad van de dekkingsmaatregelen, waardoor de effecten minder ingrijpend zijn?

Het fractielid van 50PLUS erkent de uitzonderlijke omstandigheden als gevolg van de oorlog in Oekraïne, maar vraagt zich af waarom deze omstandigheden zomaar leiden tot de conclusie dat de dekkingsmaatregelen voor het verhogen van de defensie uitgaven met vier jaar kunnen worden uitgesteld. De uitgaven van defensie kunnen toch ook worden verhoogd zonder de activatie van de nationale ontsnappingsclausule, op basis van (gelijk)tijdige dekking?

«De Commissie benadrukt dat gecontroleerde en transparante toepassing van de nationale ontsnappingsclausule van belang is voor de geloofwaardigheid en voorspelbaarheid van de Europese begrotingsregels, onder andere voor financiële markten».⁵ Denkt u dat het activeren van de ontsnappingsclausule meer of minder risico met zich meebrengt voor de geloofwaardigheid en de voorspelbaarheid van de Europese begrotingsregels, dan een directe of (gelijk)tijdige dekking van de extra defensie uitgaven? Het fractielid van 50PLUS ontvangt hierop graag een toelichting.

Klopt het dat Nederland moeite heeft om de extra miljarden die reeds voor defensie zijn uitgetrokken, snel en doelmatig uit te geven? Dan is het

⁴ Kamerstukken I 2024/25, 21 501-07, HB, p. 2.

⁵ Kamerstukken I 2024/25, 21 501-07, HB, p. 3.

vanuit macro-economisch perspectief toch juist wenselijk, om zo snel mogelijk te starten met het dekken van de extra uitgaven voor defensie? Immers, begrotingsconsolidatie op andere terreinen draagt dan bij aan het vrijspelen van extra capaciteit en menskracht in de economie, voor een snelle implementatie van ambitieuze defensieplannen.

De leden van de vaste commissies voor Financiën en Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei zien uw reactie met belangstelling tegemoet en bij voorkeur **binnen vier weken** na dagtekening van deze brief.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
W.T. van Ballekom

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei,
S.M. Kluit

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juni 2025

Hierbij stuur ik u de beantwoording op de vragen van de leden van BBB, JA21 en 50PLUS over de kabinetsinzet met betrekking tot de mededeling van de Europese Commissie inzake de nationale ontsnappingsclausule binnen het Stabiliteits- en Groeipact, met kenmerk 176841U.

De Minister van Financiën,
E. Heinen

Antwoorden van de Minister van Financiën op nadere vragen van de fracties van BBB, JA21 en 50PLUS in de Eerste Kamer over de Commissiemededeling inzake de nationale ontsnappingsclausule binnen het Stabiliteits- en Groeipact

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De fractieleden van de BBB vragen waarom u heeft besloten om géén aanvraag in te dienen voor activatie van de nationale ontsnappingsclausule, terwijl bijna alle andere lidstaten dit wél overwegen.

De nationale ontsnappingsclausule wordt tijdelijk en gericht geactiveerd voor een toename van defensie-uitgaven tot 1,5% bbp. Gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule mogen lidstaten tijdelijk afwijken van hun vastgestelde (correctief) uitgavenpad, wanneer dit het gevolg is van een toename van defensie-uitgaven tot maximaal 1,5% bbp. Daarbij geldt 2021 als referentiejaar voor de toename van defensie-uitgaven. De Commissie heeft aangegeven dat activatie van de ontsnappingsclausule ook reden kan zijn om bij een eventuele overschrijding van de 3%-referentiewaarde voor het begrotingstekort toch geen buitensporig tekort vast te stellen. Het kabinet heeft geen aanvraag gedaan voor activatie van de nationale ontsnappingsclausule, omdat het van mening is dat een toename in defensie-uitgaven structureel moet worden ingepast binnen de begroting. Daarbij schrijft het Nederlandse trendmatig begrotingsbeleid ook voor dat additionele intensiveringen ingepast dienen te worden binnen de afgesproken budgettaire kaders. Bij het besluit geen aanvraag te doen is relevant dat het kabinet in de raming van het Centraal Planbureau de gehele kabinetsperiode binnen de Europese referentiewaarden voor het begrotingstekort (3% bbp) en de schuld (60% bbp) blijft.

In uw brief wordt naast een uitgebreide beschrijving van de faciliteit beperkt ingegaan op de reden waarom Nederland geen gebruik wenst te maken van de faciliteit. Dit staat volgens de fractieleden van de BBB los van het indienen van de aanvraag als zodanig. Missen we hiermee als Nederland niet de flexibiliteit om zonder directe impact op de begrotingsdiscipline in de toekomst te investeren in andere projecten? Denk hierbij aan het opschalen van onze defensiecapaciteit, het investeren in de energie-infrastructuur op land en de energie-infrastructuur die Noordzee-wind verbindt met het Europese achterland, of het versterken van de maritieme infrastructuur mede ten behoeve van defensie?

Het kabinet hecht waarde aan het handhaven van begrotingsdiscipline. Door gezonde overheidsfinanciën blijft Nederland juist flexibel om te investeren. Daarbij schrijft het Nederlandse trendmatig begrotingsbeleid ook voor dat additionele intensiveringen ingepast dienen te worden binnen de afgesproken budgettaire kaders.

Kunt u toelichten hoe u concreet waarborgt dat de structurele verhoging van defensie-uitgaven in andere lidstaten niet leidt tot een bredere verslapping van de begrotingsdiscipline in de EU? Hoe wordt gewaarborgd dat toekomstige lasten (bijvoorbeeld aflossingen op defensieleeningen) niet alsnog de Nederlandse belastingbetaler treffen via EU-mechanismen?

De tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. Lidstaten blijven daarbij zelf verantwoordelijk voor de financiering van hun defensie-uitgaven. Voor zover lidstaten daarbij

gebruik maken van het nieuw opgezette leeninstrument Safe, hebben zij over de ontvangen lening een rente- en terugbetalingsverplichting.

Gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule blijven de begrotingsregels van toepassing, waaruit voor de meeste lidstaten een ambitieuze begrotingsopgave volgt.

Daarnaast worden gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule defensie-uitgaven meegerekend in het nationale begrotingstekort en de overheidsschuld van lidstaten, waarmee defensie-uitgaven niet buiten haken worden geplaatst. Dit tekort en deze schuld vormen het vertrekpunt van de budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn die lidstaten over vier jaar opnieuw moeten opstellen. Die plannen moeten, op grond van de Europese begrotingsregels, dan opnieuw voorzien in een uitgavenpad dat leidt tot een geloofwaardige schuld-afbouw. Dit betekent dat een toename van defensie-uitgaven kan leiden tot een hogere begrotingsopgave na de-activatie van de ontsnappingsclausule.

De Commissie oordeelt dat de schuldhoudbaarheid op middellange termijn niet in gevaar komt door de tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule. De Commissie roept lidstaten daarbij op om – met het oog op het aflopen van de nationale ontsnappingsclausule – hun nationale begrotingen te herprioriteren om een structurele toename van defensie-uitgaven structureel te kunnen dekken. Het kabinet steunt dit. In het kader van de jaarlijkse monitoring van de toepassing van de nationale ontsnappingsclausule, zal het kabinet blijven oproepen om aandacht te houden voor schuldhoudbaarheid en financiële stabiliteit, waaronder het belang van herprioritering voor structureel hogere defensie-uitgaven⁶.

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

De fractieleden van JA21 vragen hoe u gaat voorkomen dat Nederland straks meebetaalt aan defensie-uitgaven van andere EU-lidstaten die wél gebruikmaken van de ontsnappingsclausule, maar ervoor kiezen om níét te bezuinigen op andere uitgaven.

De tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. Lidstaten blijven daarbij zelf verantwoordelijk voor de financiering van hun defensie-uitgaven. Voor zover lidstaten daarbij gebruik maken van het nieuw opgezette leeninstrument Safe, hebben zij over de ontvangen lening een rente- en terugbetalingsverplichting.

Gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule blijven de begrotingsregels van toepassing, waaruit voor de meeste lidstaten een ambitieuze begrotingsopgave volgt.

Daarnaast worden gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule defensie-uitgaven meegerekend in het nationale begrotingstekort en de overheidsschuld van lidstaten, waarmee defensie-uitgaven niet buiten haken worden geplaatst. Dit tekort en deze schuld vormen het vertrekpunt van de budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn die lidstaten over vier jaar opnieuw moeten opstellen. Die plannen moeten, op grond van de Europese begrotingsregels, dan opnieuw voorzien in een uitgavenpad dat leidt tot een geloofwaardige schuld-

⁶ In lijn met de kabinetsreactie op motie Eerdmans: Kamerstuk 21 501-20, nr. 2207

afbouw. Dit betekent dat een toename van defensie-uitgaven kan leiden tot een hogere begrotingsopgave na de-activatie van de ontsnappingsclausule.

De Commissie oordeelt dat de schuldhoudbaarheid op middellange termijn niet in gevaar komt door de tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule. De Commissie roept lidstaten daarbij op om – met het oog op het aflopen van de nationale ontsnappingsclausule – hun nationale begrotingen te herprioriteren om een structurele toename van defensie-uitgaven structureel te kunnen dekken. Het kabinet steunt dit. In het kader van de jaarlijkse monitoring van de toepassing van de nationale ontsnappingsclausule, zal het kabinet blijven oproepen om aandacht te houden voor schuldhoudbaarheid en financiële stabiliteit, waaronder het belang van herprioritering voor structureel hogere defensie-uitgaven⁷.

Wat vindt u ervan dat sommige lidstaten hun begrotingsdiscipline loslaten onder het mom van defensie, terwijl Nederland die discipline juist handhaaft?

Activatie van de nationale ontsnappingsclausule is mogelijk binnen bestaande wetgeving. Het is aan lidstaten zelf om al dan niet een aanvraag voor activatie van de nationale ontsnappingsclausule in te dienen⁸. Tot nu toe hebben 16 lidstaten een aanvraag voor activatie ingediend. Voor het kabinet staat voorop dat de huidige Europese begrotingsregels ongewijzigd en van toepassing blijven.

Bent u bereid toe te geven dat het Nederlandse begrotingsbeleid in de praktijk betekent dat we «zuinig zijn voor anderen», oftewel ruimte laten om latere financiële tegenvallers van andere EU-landen op te vangen?

Het kabinet hecht waarde aan het handhaven van begrotingsdiscipline. Door gezonde overheidsfinanciën blijft Nederland juist flexibel om te investeren. Daarbij schrijft het Nederlandse trendmatig begrotingsbeleid ook voor dat additionele intensiveringen ingepast dienen te worden binnen de afgesproken budgettaire kaders.

Welke garanties heeft u dat deze uitzondering niet uitmondt in een sluiproute naar gezamenlijke schulden of overdrachten via EU-mechanismen?

De activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. Lidstaten blijven daarbij zelf verantwoordelijk voor de financiering van hun defensie-uitgaven. Voor zover lidstaten daarbij gebruik maken van het nieuw opgezette leeninstrument Safe, hebben zij over de ontvangen lening een rente- en terugbetalingsverplichting.

Hoe bewaakt u het Nederlandse belang als lidstaten via deze route sluipenderwijs structureel meer gaan uitgeven?

De tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. Lidstaten blijven daarbij zelf verantwoordelijk voor de

⁷ In lijn met de kabinetsreactie op motie Eerdmans: Kamerstuk 21 501-20, nr. 2207

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/04/30/coordinated-activation-of-the-national-escape-clause/>

financiering van hun defensie-uitgaven. Voor zover lidstaten daarbij gebruik maken van het nieuw opgezette leeninstrument Safe, hebben zij over de ontvangen lening een rente- en terugbetalingsverplichting.

Gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule blijven de begrotingsregels van toepassing, waaruit voor de meeste lidstaten een ambitieuze begrotingsopgave volgt.

Daarnaast worden gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule defensie-uitgaven meegerekend in het nationale begrotingstekort en de overheidsschuld van lidstaten, waarmee defensie-uitgaven niet buiten haken worden geplaatst. Dit tekort en deze schuld vormen het vertrekpunt van de budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn die lidstaten over vier jaar opnieuw moeten opstellen. Die plannen moeten, op grond van de Europese begrotingsregels, dan opnieuw voorzien in een uitgavenpad dat leidt tot een geloofwaardige schuldafbouw. Dit betekent dat een toename van defensie-uitgaven kan leiden tot een hogere begrotingsopgave na de-activatie van de ontsnappingsclausule.

De Commissie oordeelt dat de schuldhoudbaarheid op middellange termijn niet in gevaar komt door de tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule. De Commissie roept lidstaten daarbij op om – met het oog op het aflopen van de nationale ontsnappingsclausule – hun nationale begrotingen te herprioriteren om een structurele toename van defensie-uitgaven structureel te kunnen dekken. Het kabinet steunt dit. In het kader van de jaarlijkse monitoring van de toepassing van de nationale ontsnappingsclausule, zal het kabinet blijven oproepen om aandacht te houden voor schuldhoudbaarheid en financiële stabiliteit, waaronder het belang van herprioritering voor structureel hogere defensie-uitgaven⁹.

Kunt u reflecteren op het gegeven dat sommige EU-landen niet in staat blijken één procent op hun begroting te bezuinigen om hun NAVO-doelstellingen te halen? Wat zegt dit over de hervormbaarheid van deze economieën?

De activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. De Europese begrotingsregels blijven ongewijzigd en van toepassing. Hieruit volgt voor de meeste lidstaten een ambitieuze begrotingsopgave. Een dekking van hogere defensie-uitgaven binnen het door de Raad vastgestelde uitgavenpad zou voor enkele lidstaten mogelijk een grote ombuiging en herprioritering betekenen die op korte termijn lastig te realiseren is.

Ten slotte vragen de fractieleden van JA21 of u lessen heeft getrokken uit de miljardenverspilling rondom het coronaherstelfonds. Hoe voorkomt u dat deze defensie-uitzondering op vergelijkbare wijze uit de hand loopt?

De activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. Dit betreft nationale begrotingsruimte en geen Europese financiering. Ten aanzien van de lessen over de implementatie van de Herstel- en Veerkrachtfaci-

⁹ In lijn met de kabinetsreactie op motie Eerdmans: Kamerstuk 21 501-20, nr. 2207

liteit verwijs ik u graag naar de beantwoording van vragen van de leden Idsinga en De Vries die op 3 juni jl. met de Tweede Kamer is gedeeld¹⁰.

Vragen en opmerkingen van de leden van de 50PLUS-fractie

De activatie van de nationale ontsnappingsclausule zal gelden voor een periode van vier jaar. Het fractielid van 50PLUS vraagt of u erkent dat activatie van deze clausule, niet voorkomt dat de lidstaten die gebruik maken van de clausule, na vier jaar een additionele begrotingsopgave zullen moeten implementeren.

Gedurende activatie van de nationale ontsnappingsclausule worden defensie-uitgaven meegerekend in het nationale begrotingstekort en de overheidsschuld van lidstaten, waarmee defensie-uitgaven niet buiten haken worden geplaatst. Dit tekort en deze schuld vormen het vertrekpunt van de budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn die lidstaten over vier jaar opnieuw moeten opstellen. Die plannen moeten, op grond van de Europese begrotingsregels, dan opnieuw voorzien in een uitgavenpad dat leidt tot een geloofwaardige schuldafbouw. Dit betekent dat een toename van defensie-uitgaven kan leiden tot een hogere begrotingsopgave na de-activatie van de ontsnappingsclausule.

Klopt het dat vooral voor de lidstaten die reeds een buitensporig tekort hebben of dicht tegen de grenswaarden aan zitten, de consolidatie-opgave voor hun begroting over vier jaar fors zal toenemen? Wat is precies de reden of waarom is het nodig, dat deze lidstaten pas over vier jaar hoeven te beginnen met het dekken van deze additionele begrotingsopgave?

Op welke wijze zorgt de oorlog in Oekraïne ervoor dat het niet mogelijk is om direct, of bijvoorbeeld volgend jaar al te starten met het implementeren van dekkingsmaatregelen door lidstaten met of dichtbij een buitensporig tekort?

Als de dekkingsmaatregelen voor het vergroten van de defensie-uitgaven met maximaal 1,5% BBP volgend jaar al zouden starten, dan is er toch ook aanzienlijk meer tijd beschikbaar voor een langzaam ingroeipad van de dekkingsmaatregelen, waardoor de effecten minder ingrijpend zijn?

Het fractielid van 50PLUS erkent de uitzonderlijke omstandigheden als gevolg van de oorlog in Oekraïne, maar vraagt zich af waarom deze omstandigheden zomaar leiden tot de conclusie dat de dekkingsmaatregelen voor het verhogen van de defensie uitgaven met vier jaar kunnen worden uitgesteld. De uitgaven van defensie kunnen toch ook worden verhoogd zonder de activatie van de nationale ontsnappingsclausule, op basis van (gelijk)tijdige dekking?

De tijdelijke en gerichte activatie van de nationale ontsnappingsclausule heeft als doel om nationale defensie-uitgaven op korte termijn te verhogen en de transitie naar structureel hogere defensie-uitgaven te accommoderen. De Europese begrotingsregels blijven ongewijzigd en van toepassing. Hieruit volgt voor de meeste lidstaten een ambitieuze begrotingsopgave. De Commissie roept lidstaten op om binnen hun nationale begrotingen te herprioriteren om de structurele verhoging van defensie-uitgaven te dekken. Een dekking van hogere defensie-uitgaven binnen het door de Raad vastgestelde uitgavenpad zou voor enkele lidstaten mogelijk een grote ombuiging en herprioritering betekenen die op korte termijn lastig te realiseren is. Het is aan lidstaten zelf om al dan

¹⁰ Kamerbrief - Antwoorden op Kamervragen over het ERK synthesesrapport over de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

niet een aanvraag voor activatie van de nationale ontsnappingsclausule in te dienen¹¹. Tot nu toe hebben 16 lidstaten een aanvraag voor activatie ingediend. Daarnaast staat het lidstaten vrij om eerder te starten met herprioritering van hun nationale begrotingen gedurende de activatie van de ontsnappingsclausule.

«De Commissie benadrukt dat gecontroleerde en transparante toepassing van de nationale ontsnappingsclausule van belang is voor de geloofwaardigheid en voorspelbaarheid van de Europese begrotingsregels, onder andere voor financiële markten». Denkt u dat het activeren van de ontsnappingsclausule meer of minder risico met zich meebrengt voor de geloofwaardigheid en de voorspelbaarheid van de Europese begrotingsregels, dan een directe of (gelijk)tijdige dekking van de extra defensie uitgaven? Het fractielid van 50PLUS ontvangt hierop graag een toelichting.

Met de activatie van de nationale ontsnappingsclausule wordt bestaande flexibiliteit binnen de Europese begrotingsregels tijdelijk en gericht benut en blijven de Europese begrotingsregels ongewijzigd. Dit past binnen de voorwaarden van de kabinetsinzet dat activatie van de nationale ontsnappingsclausule alleen kan op voorwaarden van tijdelijkheid, gerichtheid, schuldhoudbaarheid en financiële stabiliteit.

Het kabinet acht naleving en handhaving van groot belang voor de geloofwaardigheid van de Europese begrotingsregels. Het feit dat de Europese begrotingsregels van toepassing blijven tijdens activatie van de nationale ontsnappingsclausule, blijkt uit de aanbeveling van de Commissie om een buitensporig tekort vast te stellen voor Oostenrijk. Dit in aanvulling op de acht lidstaten die reeds in een buitensporigtekortprocedure zitten. Het kabinet zal gedurende de implementatie van de begrotingsregels en de nationale ontsnappingsclausule aandacht blijven vragen voor het belang van naleving en handhaving.

Klopt het dat Nederland moeite heeft om de extra miljarden die reeds voor defensie zijn uitgetrokken, snel en doelmatig uit te geven? Dan is het vanuit macro-economisch perspectief toch juist wenselijk, om zo snel mogelijk te starten met het dekken van de extra uitgaven voor defensie? Immers, begrotingsconsolidatie op andere terreinen draagt dan bij aan het vrijspelen van extra capaciteit en menskracht in de economie, voor een snelle implementatie van ambitieuze defensieplannen.

De onderuitputting van de afgelopen jaren – die voornamelijk plaatsvond op investeringsmiddelen – toont dat de overheid en markt qua uitvoeringskracht gelimiteerd waren. Dit gold ook voor de defensiebegroting (inclusief Defensiematerieelbegrotingsfonds), waar significant meer aanvullende middelen beschikbaar gesteld zijn. De uitgaven van Defensie zijn in 2024 gestegen naar 20,0 miljard euro ten opzichte van 15,3 miljard euro in 2023.¹² Ondanks deze groei blijft het realisatievermogen van Defensie gehinderd door de krapte op de arbeidsmarkt en met name de krapte op de defensiemarkt. Dit alles constaterende is het van belang om additionele uitgaven in te passen binnen de begroting, waarbij tevens rekening gehouden wordt met factoren als beslag op beschikbare fysieke en juridische ruimte, en arbeidscapaciteit. Dit is ook conform de begrotingsregels, en leidt ertoe dat we geen rekeningen doorschuiven naar toekomstige generaties.

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/04/30/coordinated-activation-of-the-national-escape-clause/>

¹² Zie ook: Financieel Jaarverslag van het Rijk 2024 | Jaarverslag | Rijksoverheid.nl